

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theatrum Asceticum, Sive Meditationes Sacrae

Neumayr, Franz

Ingolstadii [u.a.], 1747

VD18 14516888

Meditatio V. Ex tota virtute tua, sive S. Franciscus Xaverius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54686](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54686)

MEDITATIO V.

Diliges ex tota virtute tua. *Marc. 12.*

S. FRANCISCUS XAVERIUS.

ARGUMENTUM.

Ascendimus tertium gradum Amoris *effectivi*, qui est, DEUM *ex tota virtute*, hoc est, SINE MODO diligere. Nimirum claudi limitibus verus Amor non potest; quantum potest, tantum audet, nec rarò etiam plus, quàm potest, ita ut succumbere demum conatui debeat, atque post vires pro Dilecti gloria exhaustas vitam in ejusdem amplexu exspiret. Tam felix mors S. Francisco Xaverio obtigit in Insula Sanciano Sinensibus confinij, quos fidei sacræ luce illustrare, vel sanguinis impendiò, TOTIS VIRIBUS desiderabat, vir nunquam satur arumnarum, quas pro DEO ferebat, quia DEUM *sine modo* amabat. Erit igitur hujus Meditationis, quæ de quinto Francisco instituetur,

Materia: S. Francisci Xaverii sancta mors.

Puncta duo: 1. Mortis causæ.
2. Mortis modus.

Fructus. SINE MODO.

Propositum: In materia, quæ ad DEI beneplacitum pertinet, nunquam dicamus: *satis est!* semper: *amplius!* *amplius!* neque qualemcunque, sed majorem semper, ac majorem ejus gloriam *in omni consilio* spectemus, nullo vel labore, vel dolore deterriti.

PER-

PERSONÆ.

S. Franciscus Xaverius sensim febris succumbens.

Almeida navis Lusitaniæ Præfectus, Xaverii ad Sinas profectiōni contrarius.

Georgius Alvarus Lusitanus Mercator, qui suum mapale ægrotanti permittit.

Jacobus Juvenis Indus, cui à bona institutione deficienti Xaverius moriens prædixit interitum.

Antonius à S. Fide Juvenis Sinensis, à Xaverio conversus, & ex India in Sancianum adductus, ut eidem apud Sinas pro interprete serviret.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratiō.

Ratio.

JO! rupta sunt vincula: *

Ad DEum, ad tuum centrum

Alacriter cor meum evola!

Exhibitio.

A R I A.

I.

Valete amores profani!

Fulgetis fulgore inani,

Qui levi stultarum

De grege muscarum

Levissimas trahit ad se:

Non sic capietis & me!

Ppppp 3 2. Vix

2.
 Vix illæ, cùm lucem viderunt,
 Audacter se propiùs ferunt,
 Jam alæ uruntur:
 Misellæ sternuntur! ...
 Ex avibus reptiles se
 Dum plangunt, erudiunt me.

Fides. Hem! qualem te video, soror?

Ratio. Qualem fecit Amor.

Ecce reliqui omnia:

Ut amores divisos colligerem,

Et DEUM unum, nihilque

PRÆTER DEUM diligerem.

Quid adhuc mihi deest? Matth. 19.

Fides. Omnia relinquere

Vel *per affectum*,

Vel, si voluerit Dominus,

Etiam *in effectu*,

Non est nihil facere.

Sed tu audi me:

Si vis perfectus esse (sunt verba Domini)

Veni, sequere me, & SIC DILIGE,

SICUT EGO DILEXITE!

Supereft igitur gradus Amoris *altissimus*,

Qui est, DEUM SINE MODO diligere.

Certè, qui voluit crucifigi pro te,

SINE MODO dilexit te,

Neque tantùm EX TOTA ANIMA SUA,

Sed etiam EX TOTA VIRTUTE SUA.

Audis clamantem: CONSUMMATUM EST!

Et non intelligis SINE MODO amantem?

ARIA.

xii^a Anima spoliata crepundiis bonorum præsentium.

A R I A.

Philosophiam optimam

Hic habet TITULUS :

In cruce ponens animam

Vocatur FLORIDUS. *

* Nazarenus.

Amoris nempe flores

Sunt spinæ, sunt dolores,

Si Amor verus est:

Qui ludit, qui jocatur,

Per nugas qui procatur,

Furor, non amor est.

Ratio. Doctrinam tradis austeram!**Fides.** Sed veram,

Ecce Dominus

A juventute sua *in laboribus,*Vitam denique finivit *in doloribus!*

LABOR, & DOLOR fuerunt AMORIS

Individui comites,

Testes, & fomites.

LABOR, & DOLOR probabunt te,

An possis, an velis DEum *sine modo* diligere,

Sicut ipse dilexit te.

Ratio. Labor, & dolor! ô pondus verborum!

Probatio difficillima!

Fides. Amanti jucundissima.

A R I A.

I.

Fides. Assurge! assurge!

In gradum supremum te urge!

Ratio. Promptissimus spiritus est;

Sed caro infensa labori,

Fides.

S. Franciscus

Fides. Non AMORI,*Ratio.* Infensa dolori,*Fides.* Non AMORI,*Ratio.* Rebellis spiritui est!*Fides.* SI AMAT, rebellis non est!

Tu sequere me!

Ratio. Tu adjuva me!*Fides.* Non labor laboris,

Non dolor sentitur doloris,

Si Amor fervebit in te!

Dulcedo dulcissimi mellis

Absorbet vim fellis:

Mors ipsa (ne crucia te!)

Amabilem exhibet se,

Tu sequere me!

Ratio. Tu adjuva me!

MEDITATIONIS V.

De S. Francisco Xaverio

PUNCTUM I.

MORTIS CAUSÆ.

SCENA I.

Xaverius. Antonius. Jacobus.

Xaverius dormiens. **A**mplius, Domine, amplius! .. O bona
 O suaves labores! .. *Jac.* Somnians loquitur. *Xav.* O dolores
 juncun-

jucundi! ampliùs, Domine, ampliùs! . . . *Ant.* O Pater sancte! tu pretiosius dormis, quàm alii vigilant. *Jacobe!* quis animi sensus esse nobis debet de tanto Magistro? *Jac.* Æstimo virum, Antoni, & amo etiam, quia video, quòd amet me, & bonum velit; amarem tamen teneriùs, si esset minùs severus mihi. *Ant.* Ego verò hanc ipsam severitatem tenerrimè amo, quia intelligo *paternam* esse, præceptamque in Evangelio, quod uterque docente ipso, & infinitis prodigiis illustrante professi sumus. Christianos ipse fecit, hoc est, **HOMINES FUTURI TEMPORIS**, atque adeò *præsentium contemptores*; aspirare ad coelum jussit, ne æternis miseriis involveremur: ad coelum viam esse arduam, viam abnegationis, viam crucis sive per innocentiam, sive per poenitentiam intrare velimus, ex ipso sacro Codice demonstravit. Igitur cùm instat, cùm urget nostram segnitiam, cùm contumacem indolem sub suave jugum flectit, cùm arguit, obsecrat, increpat opportunè, ac importunè, beneficium nobis facit. Et vix mihi! æternum vix, nisi optimus DEUS providisset mihi de viro, qui Sinicæ educationis molliem ad Divinæ legis austeritatem durasset. *Jac.* Me India genuit: Indus non ita facilè, ut Sina, naturæ ferventis impetus ad Didascalii imperium frangit. Venus, ira, & horror laboris nobiscum nascuntur: putas, ante nos mori posse? *Ant.* Mori debent, *Jacobe*, si quidem tu velis æternum vivere. *Jac.* Mori debent! quis occidet? *Ant.* Tu, tu debes violentam manum inferre inimicis domesticis, qui pugnant adversum te! *Jac.* Difficillimus labor est. *Ant.* Sed necessarius. Age, quid facis, si fortè in fragili lembo navigantem turbo repentè impetit, si fremit mare, si sursum, deorsum jactat, si jamjam in syrtes trahere, aut scopulos videtur: non tu TOTA VIRTUTE remis incumbis? non summo labore fluctus verberas? non contentione nunquam intermissa adversus ventos, & mare pugnas ferociter, donec victor periculorum in litibus exilias? *Jac.* Scilicet summum vitæ discrimen in isto casu op-

primeret ignaviam indolis, & sopitos spiritus in frigentes artus vocaret. *Ant.* Discrimen vitæ, ais? cuius vitæ? utique miseræ, mille calamitatibus obnoxia, denique quantumvis pro illa laboraveris, tamen serius aut citius finiendæ: & discrimen vitæ æternum beatæ nihil contra nostri spiritûs acediam valeat? venti ex inferno irruunt, fluctus in utroque appetitu insurgunt, anima periclitatur, & tu irasceris Xaverio, quòd *ad laborem* extimulet! *Jac.* Nimirum ista pericula non cadunt sub sensus; hinc segnitibus movent. *Ant.* Hinc segnities necesse est, ut habeat, à quo concutiatur, ne desinat in lethargum. Frater, boni, boni consule optimi Patris sollicitam curam: molesta sit sensui, & indoli gravis: *amari* etiam molestia potest, quæ *utilis* est, quam nauscat *gustus* medicinam, RATIO, mi Jacobe, RATIO probat, amat, magnò pretiò emit. Laudemus DEum, qui dedit Xaverium nobis: oremus, ne auferat. *Jac.* Quid ingemiscit? prò! si audivit gemitus meos, quæ iterum lamenta audiam! *Ant.* Iterum somnians mussitat aliquid. *Xav.* Heu! pondere opprimor! *Jac.* Audin', ut suspiret! *Ant.* Laborat, sudat, angitur! . . . evigilat. *Xav.* O DEus, ego amo te! . . . quid vidi? . . . *Ant.* Ut vales, Pater mi! *Xav.* Respiro: & fallor! an abiit febris? *Jac.* Utinam concedat induciâs saltem! *Xav.* Ah! miser! ah miser! *Jac.* Nam quid hi gemitus volunt? malum filio prophætatur Pater? *Xav.* Ah miser! . . . Antoni, valeo! curre ad mare! quære cymbulam mihi! ad Sinas navigemus, ad Sinas! *Ant.* Parce obsecro! vitam toti Asiæ debes: vitæ parce! aut moram saltem zelo impera, ne te perimat ante tempus! *Xav.* Tu obloqui! sic obedis! sed bene! Metuis, opinor, vitæ tuæ, non meæ, si Sinensibus Evangelium interpretemur; igitur solus ibo, & vel si pedibûs calcandi fluctus sint, non timebo. *Ant.* Imò obedio, quoniam jubes. Urgebo Almeidam, ut denique secundet votum: tu tantùm, donec redeam, moderare ardorem, ne nimius fervor irritet malum.

PPPP

SCENA

SCENA II.

Xaverius. Jacobus.

Xaverius. Sic places. Sed tu, *ah miser! ah miser!* Jac. Terroribus horrendis me tremefacis, Pater! quid jubes metuere? fortè Propheticum somnium de me turbavit? Xav. Tua te mollities perdet, ô miser! & quia tua vitia non occidis, illa occident te: hic dolor tristissimum somnum fecit. Jac. Audivi gemitus dormientis: sed & jubilum vidi. Xav. Nempe geminum spectaculum se menti objecit, lætum unum, triste alterum. Lætus eram, cùm videbam innumeras cruces delabi coelò, quæ (ita me Spiritus Domini confirmavit) tantùm abfuit, ut tererent, ut etiam traherent in amplexum! Jac. Audivimus attoniti exclamantem: *amplius Domine, amplius!* Xav. Attoniti! quare attoniti? quòd DEUS *pro homine* cruci configi voluerit, hoc attonare hominem debet intelligentem, quid sibi velint hæ voces: DEUS PRO HOMINE! si autem *homo* aliquid pati PRO DEO velit, unde admiratio sit? Tu, tu, mi JESU, totum me amplexus es in cruce! cur igitur non amem te, & Amorem simili crucis amplexu probem? Jac. Sed tu, quod ego à vigilante fieri posse vix adducar, ut credam, petebas, post decem annorum immensos labores, post itinerum infinitas molestias, post vires quotidianis prædicationibus exhaustas, post tot naufragia, vir perpetuæ orationis, exigui somni, refocillationis nullius, obrutus innumeris curis, curis pro Sociis, & pro extraneis, in tanta rerum omnium, & commodorum penuria, post tantas elementorum, hominùmque in Gentibus tam variis injurias, & novissimè à Præfecto Malacensi nullo habito ad Nuntii Pontificii dignitatem respectu publicè contemptus, à Lusitanis, quibus nuperri-
 Q9999 2 tem

tem oppressus, petebas *amplius* laborum, *amplius* ærumnarum, *amplius* Crucium; profectò humana natura ab his abhorret, *Xav.* Sed ratio, & fides, ò bone, non abhorret. Tu, tu, mi JESU, tulisti clavos, lanceam, multàmque ignominiam, *INNUMEROS* dolores, sudores, & angores, ac mortem, & hæc *PROPTER ME!* quantillum est, quod ego feci, & tuli *propter te!* . . . AH MISER! tu neque scis, quid sit *amari* à DEO, neque quid sit DEum *amare*: propterea si quidem vult DEUS, ut moriar, prope de te solo sic affligor, sicut de tota Sina, quòd curæ meæ nondum fructum, quem vellem, tulerint. Et verò vereor, ne alterum somnium hoc malum portenderit. Videbàr mihi portare in humeris Indum Æthiopem, & sub onere defecisse! *Jac.* Sudabas certè, & difficillimo anhelitu angorem animi demonstrabas: egòne sim ita gravis? . . . Alia interpretatio occurrit mihi. Æthiops pondere giganteo incumbens: tibi universam Indiam referebat, cui impensè labores huc adegerunt te, Pater, ut valetudine jam prostrata Sinis suffecturus sis minimè: propterea acquiescendum tandem erit amicorum consiliis; convertè Indias ad Christum: satis est: *Xav. Satis est!* ò frigus! nam ignis nunquam dicit: *sufficit!* *amplius!* *amplius!* propagat incendium, donec supersit nihil, quòd devoret. Indiæ providi de operariis, qui quod plantavi, rigent, donec incrementum det DEUS: me coelum in Sinas vocat: in Sinas ibo. Video eheu! latè patientes campos urticis, ac tribulis plenos; quia nemo est, qui excolat! amplissimum Imperium sub jugo Sathanico gemit: & nemo est, qui liberet! quot myriades animarum hoc Regnum alit; & nulla ex illis amat DEum meum: ego hoc sinam! hoc feram! hoc patiar? *Jac.* Modum, quæso, fervori pone! *Xav.* *Ab miser!* tu libidini tuæ, tuæ iræ, tuæ acedix pone modum, & limites tandem: me sine DEum meum *sine modo* amabilem *sine modo* amare! *Jac.* Fastidium est, Pater, toties audire antiquam crambem: patientiam habe: modum affectionibus meis

ætas ponet. *Xav.* Quid audio? modum *ætas*, non *Amor* ponet? ergò qui ab æterno amavit te, non tu illum *omni ætate* amabis DEum? O glacies feralis! ô cor infelix! hem! Domine, tu in laboribus, & doloribus fuisti à juventute tua propter hunc homuncionem, & iste vult amare te, cum erit vir: dum est juvenis, non vult amare! *Ab miser!* quem non vis amare, cum potes *omni tempore*, vereor, ut possis amare, cum voles, *in æternitate!* Non DEus tuo, sed tu DEI Amore indiges, ut sis felix. *Jac.* Fatigor à tot lamentis. Ecce Antonius tuus.

S C E N A III.

Xaverius. Antonius. Jacobus. Almeida. Alvarus.

Antonius. JAM verò, Pater mi, hinc proficiscendi ultima necessitas est, & videndi patriam Christo supplicem spes omnis evanuit mihi. *Alm.* Pro mea erga te reverentia Pater, ipse adsum ingratus nuntius, ut videas, quòd invitus obediam. Epistolam inspice! *Xav.* Nomen Ateidæ lego: nihil commune mihi cum viro est propter contumaciam à Sanctorum communi-
Alv. Irritasti ferox ingenium tua severitate, sic, ut iræ rabiem usque in Sancianum extendat. *Xav.* Parcat illi Dominus! coëgit me homo invitum, atque gementem extrema expedire remedia, dirisque devovere virum rebellem Christo, Christi-
Alm. Aliter accidit. Exacerbator, deserto te, jubet nos redire Malacam; obediendum Præfecto est: cras faciemus vela. *Xav.* Ecce! huc hominem furor egit! Me miseret miseri: nam pænas impeditæ legationis horrendas dabit, uno, eodémque tempore famæ, fortunarum, regiæ gratiæ, ipsius vitæ, utinam non & animæ jacturam passurus. *Almeida*, obsecro, ut ad Sinas

Qqqqq 3

Can-

Cantonem occultè avehar: ita te DEUS amet! *Alm.* Atqui hoc ipsum prohibeor: legis? *Xav.* Profectò provida impietas est. Sed intelligo tua consilia, ô mens aeterna! Lusitanæ naves, quibus solerter servii, nuper ne salutatum quidem omnes reliquerunt: quæ mansit una, jam etiam deserit: solus sum, ut soli me tibi fidam. *Alm.* Quidquid tamen jusserit Gubernator, hoc non committam, ut in deserta Insula extremæ calamitati virum optimè de nobis meritum, DEO charum, ex morbo languentem exponam; quodcunque littus postules, inveham, modò Malacam, aut Sinam non expetas. *Alv.* Et verò adire Sinas quousque avebis, Pater! si tibi tui cura non est, at saltem sit mercatorum, quos tuus in Sinas adventus ab omnibus excludet commerciis? *Alm.* Et afflicta propè ad mortem valetudine quid præstabis? Vix ingressum aut vires destituent ad prædicandum, aut si redirent etiam, immani labori celeriter succumbent, aut proditus aeterno carcere, vel capitis pænâ audaciam lues. *Xav.* Igitur aut labor, aut dolor manet: uterque comes Amoris est. Amor ad Sinas vocat. Agite res vestras, Amici: de me Dominus providebit. Sinite, ut soli loquar.

S C E N A IV.

Almeida. Alvarus. Jacobus. Antonius.

Almeida. Quid facimus? *Alv.* Mihi navis cum mercibus Cantone rediit; & jam nihil tenet, quò minùs cras abeam. *Alm.* Ego verò per aliquot dies vel Ateidæ ingratis libenter hærerem ad littus, donec extra discrimen posita valetudo Xaverii idoneas jactationi vires suppeteret, si tamen spes esset flectendi virum, ut à consilio Missionis Sinensis desisteret. *Alv.* Nempe times, Almeida (nec imprudens est timor) ne si tanti nominis hominem in Sanciano deseras, malè in tota India

dia, & Lusitania audias, arguendus barbaræ inhumanitatis, quæ nota est viro honestè educato turpissima. *Jac.* Sed inutilis humanitas est: obstinatus in proposito animus officium non admittit. Xaverius, vel si totus mundus dissuadeat, ad Sinas ibit; est sui capitis, & ajunt, vitium pertinaciæ esse commune Sanctorum. *Ant.* Paulò reverentiùs, Frater, de hominibus DEO charis loquare. Quòd tu vitium pertinaciæ appellas, est *virtus Constantia*. Sancti, quod decernunt, non decernunt *per impetum*: consilium à DEO orantes postulant; res non obiter, neque ad malignum lumen intellectûs ab affectibus obnubilati expendunt, sed trutinant ad rationes æternas; denique non semper per leges *prudentiæ humanæ* se regunt, à Divina inspiratione aguntur: mirum sit, si minùs facilè, quàm alii, sententiam mutant? *Jac.* Te semper *spiritus contradictionis* facundum reddit adversùm me, postquàm in sinum Xaverii te coniecisti, me dejecto. *Ant.* Amici, injuriam iste loquitur: ego illi gratiam Sancti, æquè ut mihi, gratulor: & verè utrumque à Francisco amari æqualiter, *præter invidiam*, nemo non videt, licèt Amoris signa erga me, & ipsum diversa edat. *Alm.* Semper tu quereris, Æthiops, de severitate Xaverii: minùs amaret te, si minùs severus esset. Facilior Antonio est, quid tum? nempe faciliùs forma, quam cupio, in tela, quàm in faxo formatur: difficilis indoles scalpris, & limâ indiget. *Jac.* Miseri Indi! sic viluimus vobis? postquàm hic Sina sua vafritie vos dementavit: atqui tu, Alvare, meliùs nôsti, qui sint, quos nunc præ Indis Lusitani depereunt: in Cantonensibus commerciis experientiam ceperis. *Alv.* Nemo, Amice, sine vitiis nascitur. *Alm.* Optimus est, qui agnoscit, & correctionis est patiens: omissis jurgiis uterque parete Xaverio, uterque amabitur. *Jac.* Non jurgor: hoc tantùm molestè fero, quòd iste per spes inanes sic se insinuaverit Patris animo, ut etiam ad deserendam Indiam obstinaverit. *Alv.* Tantùm si potes, quare non id agis modò, ut mutet consilium, post-

postquam vides, per Indicos labores prostratum, jam Sinicis non posse sufficere? *Ant.* Amici, sæpe hanc causam coram ægro etiam cum lacrymis egi. Quanquam enim tantum bonum, quantum est sanctæ fidei, contribulibus meis summis votis exoptem, tamen valetudini, & vitæ ut parceret, quoties rogavi! Flebam ego: flebat ipse etiam, atque cum gemitu: fili, dicebat, hæc tu lamenta Europæis mercatoribus fac: illi per tot terrarum, mariùmque discrimina, patriæ, uxoris, liberorum, sanitatis, vitæque immemores ad Indos contendunt, ut lucrum ex quisquiliis faciant: & tu homini *animas* quærenti otium à laboribus suades? tu vis, ut corpori quietem indulgeam? vis igitur, ut *vitam inutilem* vivam, ne *citiùs* moriar? atqui nihil interest, *quàm diu*, sed *quàm bene*, quàm utiliter vivam: multi moriuntur senes pleni annorum, vacui meritorum: vis, ut inter hos Xaverius numeretur? Absit! *laborare* necesse est, *vivere* non est necesse, nisi possim *utiliter* vivere. Ecce! (& osculabatur crucem) ecce in flore ætatis contempsit vitam suam Dominus, & dedit pro me: Servus autem tanti se æstimet, ut mori nolit in obsequio Domini? quanti terrâ, marique, in pacis, & belli laboribus pro Principe suo vires, ac vitam prodigunt, & laudantur: pro DEO autem, si paulò citiùs consumatur Xaverius, imprudens dicetur. *Vade retrò Satana!* scandalum es mihi, quisquis quietem suades! DEUS amandus est EX TOTIS VIRIBUS! qui vitam vivere *ignavè quietam* cupit, non meretur, ut post mortem *requiescat in pace*. Hi sensus Xaverii sunt: ite nunc, & suadete, ut Sinicas ærumnas fugiat. *Sinæ*, inquit, vel me audient: si audient, erit vita mihi pro DEO *laboriosa*: si non audient, vitam auferet *cruenta mors*: utraque est in votis. Non possum *jucundiùs* vivere, nisi *in laboribus* pro DEO: non possum *gloriosiùs* mori, nisi *in cruciatibus* pro DEO. *Alv.* Almeida, vel nuda descriptio animi sic comparati in desperationem me conjicit, fieri posse, ut à sententia dimoveatur: convalescimus. *Alm.* Te-
cum

cum sentio, nam cui bono hic habebimus? abiturum Atcides imperat, tempus urget, venti vocant: valedicamus Sancto, ut benedicat. *Ant.* Ah duri! hæc resolutio est digna ingentibus beneficiis, quæ Xaverius præstitit. *Alm.* Grata memoria est: doleo, quod sit inutilis. *Ant.* Ad mortem ægrum relinquitis in manibus duorum juvenum inexpertorum, opis ac consilii egenorum? Frater, quid nos agemus? *Jac.* Ego mihi consulam: cum Almeida abibo hinc! *Ant.* Quid? & in me solum incumbet onus curandi ægri! Almeida! hoc tu insuper committes facinus, & Jacobum insciò, atque invitò Xaveriò tecum auferes? *Jac.* Quid? ut in desertæ Insulæ miseris propter ipsum contabescam, Xaverius exigat? *Alv.* Nihil hoc metue: quæ ad victum sufficiant, donec redibimus, ego ex navi suppeditabo. *Jac.* Nihil istis opus est mihi; vel ringente Xaverio redibo in Indiam: sentiat, quem amiserit, & habeat fructum suæ severitatis. *Ant.* O Superi! quid loquitur iste? Almeida, tu judica, in quam miseriam me Jacobus præcipitet? solus quomodò ægro, quomodò mihi consulam? *Jac.* Si eris miser, tuâ culpâ eris: abire tu etiam nobiscum potes, & ego invito te. *Ant.* Crude! hoc te adeò impium consilium decet? *Jac.* Stupide! desertum ab omnibus Xaverium non vides coactum iri, ut in Indiam nobiscum redeat? non sic mihi, & vobis consulo? *Ant.* I miser, consule tibi: consilium à te Xaverius sibi non requiret. O sancta pietas, quam bonum semen in isto corde nullas radices egit! *Alm.* Lamentis abstine! nunquam ego hominem in navem recipiam, nisi annuerit Xaverius. Intremus.

SCENA V.

Antonius. Jacobus.

Jacobus. TU verò, Sina, hoc telum vides? acumen tenta! *Ant.* Cur istud postulas? *Jac.* Visceribus tuis usque huc immer-

Rrrrr

mer-

mersum hoc frigus ferri calescet in tuo sanguine, & animam expellet invisam mihi, nisi efficias, ut per Xaverium reverti in Patriam sinar. *Ant.* Jacobe Frater! ecce per illum supplex te DEUM oro, cui consecrati uterque per sacrum lavacrum sumus: abjice consilium atrox, tam inimicum charitati, quam proximo propter DEUM juravimus! *Jac.* Necem juravi tibi, nisi pareas. *Ant.* Ah! quò te impotens furor agit? nimis AMAS TE IPSUM Frater, ideò majores verò miseras times, & timor accendit rabiem: DEUM AMA! Amor cicurabit ferociam: Amor ad ærumnas durabit pectus. Servimus Sancto, quem DEUS amat: in hoc servitio etiã, si mori necesse sit, beati sumus! *Jac.* Vis, ut ego vobiscum crepem? surdus sum! non persuadebis.

SCENA VI.

Antonius. Almeida. Alvarus. Xaverius.

Antonius. O DEUS! quem esse SINE MODO amandum me Xaverius docuit, in quas angustias Antonium redigis? Amici deserunt, Frater odit, Pater fortasse moritur: ego quò ibo? *Alm.* Antoni, ardor febrilis rediit: vereor, ne antequam nos e portu, Xaverius ex vita abeat. *Ant.* O me miserum! ô infelicem Sinam! *Alv.* Totus in piis deliriis est: nihil ad nostras quæstiones conveniens loquitur. Audis? *Xav.* Qui coelo & terræ imperat, huc misit me, unus ac trinus DEUS! *Ant.* O Pater! quorsum inani contentione fatigas te! *Xav.* Per omnia superstitiones Indis, ac Japonibus vos video, Sineses mei. *Ant.* Ah! nemo te audit. Audi me, Pater mi! & in laborem utilem vires serva! *Xav.* Unus est DEUS, sapientissime Imperator, unus est DEUS! *Ant.* Jam in aula prædicationis officio se fungi existimat. *Xav.* Unum ratio, unum natura esse clamat, cui nullus sit par! unum adorari, Princeps, unum amari in tuo Imperio impera! nihil vos mortua simulacra juvant: unus est,

est, qui vivit, & regnat in sæcula! *Ant.* Et ab hoc uno, Amici, spes auxilii pro Xaverio est. O qui per Xaverium tot agros sanasti Domine, ecce quem amas, infirmatur ad mortem! miserere Sinensium! dic verbo (nam verbo potes) & sanabitur Xaverius: sanetur! Quòd si peccata popularium, meorum indignos gratiã prodigiũ faciunt, ecce! adsum victima pro peccato! aufer hominem inutilem mundo: Xaverium Sinis. serva!
Alv. Almeida, miserabilem scenam video. *Xav.* Antoni! Antoni! *Ant.* Ecce adsum! redis ad te? impera! jube! *Xav.* Interpretare, quæ dixi, sed cum ardore! cum ardore, quem argumentum meretur. *Alm.* Vide, ut incensa sit facies! *Alv.* Ipse anhelitus panẽ ignem expirat. *Xav.* Hic DEUS, hic Dominus univertorum, cum per peccatum homo gratiã excidisset, ut sine *Justitię detrimento* restitui posset, unde exciderat, sic dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum pro illo in mortem dederit, & quidem in crucis mortem! *Alm.* Contentio vocis, ac virium elidet animam, nisi juyamus. *Alv.* Quid est consilii? *Xav.* Ecce hic est Filius DEI, mortuus pro Sinis, Imperator, ut vitam haberetis æternam! mortuus est, sed & resurrexit à mortuis, & jam sedet ad dextram Patris: inde venturus est judicare, & cum judicabit orbem terrarum, illi, qui crediderunt in eum, eique obediverunt, ibunt in vitam æternam, qui verò non crediderunt, condemnabuntur ad supplicium æternum, in stagnum ignis ardentis, ubi cruciabuntur in sæcula sæculorum! *Almeida.* Antoni, est Chirurgus in navi: consulamus hominem, an fortè phlebotomia non profit. *Ant.* Vereor, ne serum remedium sit. *Alv.* In re desperata audenda sunt omnia. *Alm.* Si morbum non tollet sanguinis missio, saltem erit tolerabilior mors. *Alv.* Miserum solatium est: tamen agimus, quod agi potest.

Rrrrr 2

SCENA

SCENA VII.

Xaverius. Antonius.

Antonius. Jam mea calamitas propè apicem attigit. *Xav.* Dicitis ut fidem faciam, Princeps, postulas? Eja! huc afferri jube, quotquot in Imperio sunt, aliquibus ærumnis oppressi: in Nomine D. N. J. C. Crucifixi cæci videbunt, surdi audient, claudi ambulabunt, mortui resurgent! quòd si alia probatio placet, en corpus, en membra! quam prædico veritatem, effuso per extrema tormenta sanguine subsignabo. *Ant.* O DEUS, sic Xaverius delirans te amat: quantum amabit sapiens! Antoni, sic ex totibus viribus DEUS amatur! tu vires optime ætatis quibus stultitiis consecrasti? ô valetudo, dulce beneficium DEI, quàm multi te abutuntur in benefactoris injuriam! Domine vitæ, & mortis! qui malè sani sunt, illi, fac, ut ægrotent: Xaverius vires suas pro te impendit, & tu prosternis! Ah! salvum fac servum tuum, Domine, propter te! .. propter te! ... fallor! an quiescis, Pater! .. prò! ut sudas! ut anhe ut suspiras atrociter! oppidò fatigasti te! *Xav.* Ubi fui! .. *Ant.* Nosti Antonium tuum, Pater mi! *Xav.* Filius meus es tu, quem in Christo JESU iterum genui: Antonius es. Sitio, mi Antoni, vehementer sitio. *Ant.* Ecce festino, ut aquam hauriam. *Xav.* Omare, amarum mare, quousque à Sina me divides! .. quid autem de Sina somnio! jam mors grassatur in visceribus: migrandum est. O nimum bone Domine! vix aliquot menses supra decennium laboravi in India, & Japonia: & tu jam vocas ad denarium! Ah! ampliùs vitæ! atque in vita ampliùs laborum! ampliùs dolorum! *Ant.* Ecce Pater, aqua limpidissima, unde refrigeres æstum pectoris! *Xav.* Libemus eam Domino, fili mi, Domino! Domino in cruce sitienti! *Ant.* Siccine! atqui ita morieris præ siti! *Xav.* Ita, præ siti moriar, præ siti animarum,
præ

præ siti laborum, præ siti dolorum. Amplius Domine, amplius propter te! *Ant.* At nunc quiesce saltem! miserè enim paroxisimus vexavit corpusculum. *Xav.* Frustra quietem Amori imperas. *Ant.* At silentium tamen! *Xav.* Sileo. *Ant.* Ego morior ad istos pedes.

CHORUS.

Stultitia Animæ DEUM non totis viribûs amantis.

Anima. Caro. Amor DEI. Labor. Dolor.

Anima. **C**Or meum, & caro mea
Exultaverunt in DEUM vivum! Ps. 83:
 Cantemus Domino, Soror,
 Cantemus, quia usque ad delicias amat nos!
Caro. Redamemus! cantemus!

DUETTO.

O DEus, ego amo te,
 Amo tenerrimè! ...
 Eja! rumpe costas pectus,
 Dulcis locum ut affectus
 Habeat amplissimum!
 Ardet desiderium
 Amandi amplius!
 Amplius!

Amor Dei. Satis est, satis verborum:
 Qualis quisque sit in Amore,
 Probat se,
 Non ex more, vel ore,
 Sed ex re,

Rrrrr 3

ARIA.

A. R. I. A.

Semper amor verus

Fuit rigorosi

Examini res:

Color est sincerus,

Quando lacertosi

Est roboris spes,

Ante pugnam fortis

Ipsa inter arma

Ignavia stat:

Sed ad umbram mortis,

Mox abjectâ parmâ

In fugam se dat.

Anima. Ecce totam, quanta sum, tibi committo me.
Ut libet, licet Amori cum Anima disponere,

Caro. MODO nihil supra vires velis exigere.

Amor. Apage istud modò!

DEum necesse est non solùm *ex tota anima,*

Sed etiam *ex totis viribus,*

Et SINE MODO diligere.

Verùm Amori obstat Amor,

Quo sororem prosequitur soror:

Propterea *non veni pacem mittere, sed gladium,*

Quò obstantem Amori discindam Amorem.

Ecce intrant, ... Eja! si placet Amor!

Placeant etiam amici Amoris,

LABOR, & DOLOR.

Caro. Heu! ad me pertinent istæ minaciæ!

Soror, defende me!

Amor. Vah! famineum suspirium!

Atqui, si vultis vivere in amore,

Viven-

Anima. Vivendum est in labore, & dolore,
Vel ipso nomine occidis me!

A R I A.

Caro. Dulcis vita est amare :

Caro. Tristis vita laborare :

Qui hoc jubet, jubet mori,

Anima. Et succumbere dolori,

Caro. Antequàm labor,

Anima. Antequàm dolor

Ambæ. Oppresserint me.

Quem amamus, suavis DEus,

Caro. Pater est! *Anima.* Est Sponsus meus :

Caro. Pater me ad transtra liget ?

Anima. Sponsus me in cruce figet ?

Caro. Non me ligabit,

Anima. Non me damnabit,

Ambæ. Qui diligit me!

Amor. Scilicet, quem diligitis,

In montem Thabor sequi cupitis,

In monte Calvariæ deseritis! ...

Dolor. Delicatæ!

Si verè amatis, generosè amate!

Labor. Amor vester DEus crucifixus est,

DEus, qui à juventute sua vixit

In labore, & dolore :

Dolor. DEus, qui in ætatis flore

Animam in cruce pro vobis posuit ex Amore :

Amor. Amor, si Amor est, necesse est,

Ut amantes-amato aut inveniat,

Aut faciat similes.

Labor.

Labor. LABOR, & DOLOR huc serviunt ?

Dolor. Sunt amoris Artifices.

Ecce Prototypon !

Labor. Tale formamus Eclypon : *

Amor. Hæc nostra officina est.

• Exhibetur aula plena imaginibus, inter laboris, & doloris partem erga.

ARIA A TRIO.

Labor. Ecce ! hæc laboris,

Dolor. Ecce ! hæc doloris,

Amor. Distante Amore

Tres. Sunt artificia !

Labor, & In his Dilectus videt se,

Dolor. Et placens sibi amat se :

Amor. Ex auri pallore

Taxabit singula.

Caro. Novi Heroës, & æstimo :

Sed nonne plerique per laborem, & dolo rem

Sanitatem, virësque prostraverunt,

Et ante tempus illati sunt tumulo ?

Anima. Videtis corpus gracile :

Ne subitò deficiat, num immeritò timeo ?

Labor. Nempe vos eritis immortales !

Imò, quantumvis laborem, & dolorem oderitis,

Denique deficietis

Vel ab ipsis deliciis.

Dolor. Sed neque nos effugietis :

Labor, & Dolor, quos fugitis,

Cùm comes est Amor,

Sine Amore vos persequentur :

Et tunc fugi, tunc odio haberi merentur.

Labor. Respicite ! *

• Exhibitio:
Tria

Dolor. Tria se vobis exhibent cæmeteria:
Moriemini! sepeliemini!
Quod eligatis, dicite.

ARIA A DUETTO.

Dolor. Hic jacent, quos immanibus
Oppressos à doloribus
Aut vinum, aut Venus, aut ira necavit.

Labor. Hic jacent, quos insomnibus
Consumptos à laboribus

In luto, & latere Mundus humavit.

Labor, & Hic jacent, quos Amor Divinus

Dolor. Per nos morte placida

Transtulit ad fidera:

Quod (dicite!) malum est minus?

Licet eligere:

Eligite!

Anima. Non videmini nihil dicere:

Caro. Sed liceat deliberare!

Labor. Vah! & hoc sit sapere?

Dolor. Hoc sit bonum à malo discernere?

Amor. Hoc sit amare?

Necesse est mori, non datur exemptio:

Sed ex quo labore, ex quo dolore

Vires, sanitatem, vitam velis absumi,

Datur electio:

Papæ! num potest esse prudens deliberatio?

A R I A.

Cereus si saperet,

Euge! quid eligeret?

Sssss

IN

S. *Franciscus*

IN ABACO ludentibus
 An mallet præluere,
 An Numinis honoribus
 IN ARA resplendere?
 Utrinque se consumeret:
 Euge! quid eligeret?...

PUNCTUM II.

MORTIS MODUS.

SCENA I.

Alvarus. Jacobus.

Alvarus. **R**Espiro à terrore, quem convulsiones, & deliquia incusserunt; nervi, credo, ab imperito chirurgo offensi dolore lethali confecerunt ægrotum, si diutius torfisset symptoma. *Jac.* Nunc verò somnus, qui jactationi succēssit, spem vobis convalescentiæ præbet? *Alv.* Optimam; signum est enim, quòd missio sanguinis vim æstus febrilis fregerit. *Jac.* Infelix sum! *Alv.* Tu ingemiscis? *Jac.* Quia si moreretur Xaverius, Almeida me in navim reciperet, redire liceret ad meos: liber à jugo forem. *Alv.* Nescis, quid petas, miser! non potest tibi displicere Xaverius, nisi Christus displiceat: reverti in mancipatum diaboli est animus tibi? .. hem! filel homo. Igitur nunc intelligo demum, cur te Xaverius in Sancianum adduxerit. Inspexit *animi mobilitatem* nempe, & ut caveret lapsui, abstrahere à periculo voluit: ingens beneficium fecit. Equus effranis libertas est: sessorem juvenem in omne scelus præcipitem agit. *Jac.* Liber natus sum: servire nolo. *Alv.* DEO verò, velis nolis, servire debes, nisi perire æternum malis: nemo ex Regibus
 etiam

etiam ab hac necessitate exemptus est; servi omnes nascimur.
Jac. Iterum Almeidam adeo: vae homini, si iterum rejiciat
 preces! *Alv.* Minaris adeo? quò te cæcus amor licentiæ abripit?
 metue tibi! si fortè violenta consilia agitas. Ecce! arma,
 quibûs contra belluas cincti incedimus, in te convertes. *Jacob.*
 Nihil metuo. *Alv.* Ferox homo est. *Jac.* Vides hanc rupem? ex
 hac Almeidam sedentem ad clavum sagittis conficiam, si sine me
 navigabitis! *Alv.* Quid murmuras?

S C E N A II.

Alvarus. Antonius.

Anton. **A** Dhuc suavissimè Xaverius dormit: spero bene. Amas
 Sineses, Domine, qui tantum Apostolum nobis
 servas! *Alv.* Gratulor! utinam tamen non triumphes antetemp-
 tus: malum à convulsionibus time, si redeant. Si ad vesperum
 tranquillitas duret, tunc exclama! Sed mihi jam major panè cu-
 ra est de Jacobo, furit atrociter, & barbaras minas jaçtat. *Ant.*
 Scio: ô auferte vobiscum hominem: indomabilis indoles mo-
 lestiis non ferendis fatigat Xaverium. *Per Amorem DEI VINCE*
TEIPSUM, Jacobe, centies de die inclamabat Xaverius: sine pug-
na non vinces, & sine victoria non coronaberis! Surdo cecinit:
 homo post baptismum voluit eadem flagitia licere sibi, quibûs
 idolorum cultor inquinabatur. Stolidè nimis SEIPSUM AMAT,
 & SINE MODO: itaque nihil negat *æ tioso appetitui*, scilicet quia
 vi opus foret, vim autem sibi facere delicatus pusio nullam vult.
Alv. Omitte cætera: pernovi hominem in via satis, sæpèque
 admiratus sum Xaverii patientiam, modis omnibûs adlaboran-
 tis, ut Juvenem DEO excoleret. *Ant.* Odium VITÆ MOL-
 LIS, si meministi, præcipuè inculcabat, adeoque fugam otii,
 & amorem laboris, ac ærumnarum; negabat enim, quòd, qui mol-
 liter vivunt, DEum ex totis viribus sicut oportet, ament. *Alv.*

S s s s s 2

Etiam

Etiam Europæis auribus molesta hæc lectio est, ut adeò de Asiaticis minùs mirer. Sed tu fac, ut Almeida Xaverium invitum ne habeat, si abducat Jacobum. *Ant.* Imò auferendus est inscio; nam nimis amat Xaverius hominem, quanquam *ipsius amoris impatientem*, quia *virilis est*, quia *mollis non est*. *Alv.* Tu verò solus sufficies? nimirum ut, donec offeratur occasio penetrandi ad Sinas, ægroti necessitatibus servias? *Ant.* Date alium ex vestro numero, qui mihi adiutor sit, si quidem verè, uti videri vultis, Xaverius vobis in pretio est. *Alv.* Almeida loquar...

S C E N A III.

Antonius. Xaverius.

Antonius. **E**Vigilat. Ut te habes, mi Pater? *Xav.* Bene, filii mi, bene, optimè me habeo. Vale Sina, tot votis, tot desideriiis petita mihi! aliæ te manus colent: ego spectator messis de coelo ero. *Ant.* Animò aberras, Pater! te, tuas manus, non alias expectat patria. *Xav.* Tu erras, mi Antoni, nam ego quidem jam delibor, & tempus resolutionis meæ instat: bonum certamen certavi, cursum consummavi: in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus! ita, in te, Domine, speravi: non confundar in æternum! *Ant.* Nihil de morte loquamur, Pater! quinquaginta annos nondum habes, & jam vis mori? de vita loquamur, de vita in laboribus agenda usque in supremum senium: tunc maturior coelo eris! *Xav.* Domine! si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: sed quis est necessarius tibi? centum pro uno operarios, si vis, habes, meliores me: ego Servus inutilis fui! *Jesu Fili David miserere mei!* *Ant.* Bone DEus, si iste Servus inutilis fuit, quis, & qualis sum ego? Xaverii! omitte, obsecro, istas de morte curas: valetudinem cura! *Xav.* Frustra speras; migrare Dominus jubet: venit hora, & nunc

nunc est, veni Domine JESU! ecce venio! *Ant.* Heu, quid agam? in tanta imbecillitate tanta contentio utique te occidet? *Xav.* Qui semper EXTOTIS VIRIBUS amare DEUM studui, vis, ut in ultimo vitæ actu *viribus* parcam? *Ant.* Ah! mi Pater, aliis ægris præcipitur silentium, vix Sacerdoti sinuntur loqui, imò etiam, qui pios affectus præit, quos æger audiat, jubetur brevis esse, ne vitam, ajunt, decumbenti abbreviet, cujus solus DEUS est Dominus, & tu! *Xav.* Tace carnalis sapientia! nescis, quòd DEI Filius clamans voce magna exspiraverit? ... Qui vitam sibi *per pravorum affectuum incontinentiam* abbreviant, de ira Domini metuant sibi. Qui in tuo obsequio, DEUS mi! cui debetur vita, citiùs moriuntur, quia contentiosius laboraverunt, nunquid reprehendentur? intende *remissius* fides citharæ, diutiùs servabis integras, sed Musica miserrimè languebit: ut placeat, adducantur, donec edant sonum, quem res exigit: rumpentur *citiùs*; nihil refert, modò rumpantur in obsequio, quod debebant. Ergò INTENDE TE AMOR, & quantum potes, tantum aude, sciens, quia modicum tempus superest. *Ant.* Heu me! nihil proficio: Lufitamos in auxilium voco.

SCENA IV.

Xaverius solus.

O DEUS EGO AMO TE! nec amo te, *ut salves me*, aut, *ne aeternum damnes me!* .. imò erravi! amo, *ut salves!* amo, *ne damnes!* equidem non ignis infernalis me incendit, ut amem: sed amo tamen, ne dejiciat in locum, ubi Amor aeternum exultat! non splendor Coeli, non divitiarum loci, non deliciae incitant, *ut velim salvari*: amo, ut salver, salvari volo, ut amare aeternum possim! amo te, *non præmii ullius spe*, quod A TE distinctum sit: amo tamen, quia amare aeternum concupisco! quid? hic

Ssss 3

Amor

Amor concupiscentiæ est, qui Amoris perfectioni, quem tu mereris, repugnat? imò *lauda anima mea Dominum!* qui sic Amorem sui cum Amore mei connexuit, ut non possim amare ipsum, quin *eodem Amore* amem me. VIVO, UT AMEM! Amor est finis meus, in quo quiesco: Amor beatitudo mea, quæ omne desiderium implet, si erit *æternus Amor!* finem meum, beatitudinem meam ut appetam, *per omnem actum*, tu *præcepisti*, neque *appetitus amoris* est aliquid aliud, quàm *appetitus meæ beatitudinis*: igitur si amo te, QUIA infinite amabilis es, & amo te, UT *per Amorem* merear *æternum amare*, simul me & te amo, & gemini amores unus sunt Amor, quia cum amo, UT AMEM, me PROPTER TE amo. Gaude igitur, gaude anima mea! ultimus in hac vita agendus est actus Amoris, qui est ex, & in Amore amati mori: mors initium Amoris æterni erit. Igitur ô felix pœnitentia, quam de amore vanitatum Ignatio Duce maturè concepi! ô bene suscepti labores, quos per Europam, Indiam, & Japoniam ex Amore DEI exantlavi! ô jucundæ miseriæ, quæ in ipso Amoris exercitio me oppresserunt! succumbis caro mea! sed plaude tibi! nulli amori profano, soli Divino succumbis! plaude! merces DEI *amati in tempore* erit DEUS *amandus tota æternitate!* ô merces magna nimis! Cœlum meum cœlum Amoris erit: hoc solum appeto, nullum aliud: nam *sicut tu amâsti me, sic amo, & amabo te!* tu amâsti me *hoc fine*, ut ameris à me: ego amo te *hoc fine*, ut amer à te; amari autem à te *non alio fine* cupio, nisi ut liceat *æternum amare*: dignus es Amore æterno, quia REX MEUS es, quia DEUS es! REX, optimus ERGA ME! DEUS, summum bonum IN SE! ... Eja! jam viscera mors ingreditur! vale terra! CONSUMMATUM EST! in Cœlum eo! *Domine JESU, in manus tuas commendo spiritum meum!*...

SCENA

S C E N A V.

Personæ omnes.

Antonius. Heu me! egone funestas rixas moribundo Xaverio referam? *Jacob.* Quid? vos exarmare me! *Ant.* Obsecro, quò ruis Frater! *Alm.* Lacesas etiam! *Alv.* Pereat ferox bellua! *Alm.* Habet! *Jac.* Vah! perii! *Ant.* Miserere Cœlum! *Xav.* Heu miser! *Ant.* Tantum facinus audetis barbari in oculis Patris! *Alm.* Prior arma strinxit adversum nos! *Alv.* Suâ culpâ interiit. *Ant.* Contempti Xaverii poenas frater acerbis luis: precare veniam à DEO vindice, adhuc est Pater! *Jac.* Ah dolor! *Ant.* At vos abite ex oculis saltem! .. *Alm.* Ecce cedimus dolori tuo. *Ant.* Imò, juvate sancti Coelites! jam animam Sanctus agit. Pater! *Xav.* JESU! *Ant.* Heu! exspiras! ô atrox malum mihi! .. jam egit animam! *Jac.* Egredere infelix anima! *Ant.* O JESU, esto JESUS Fratri meo! Salvator esto. Prò boni Superi! jam iste quoque vitam finit. Inter geminas mortes ego vivo: unum AMOR DEI, alterum AMOR SUI occidit! utra mors erit mihi?

O. A. M. D. G.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, including the word "König" and "V."

Main body of handwritten text, appearing to be a letter or document, with several lines of cursive script.

O. A. M. D. C.

